

SBE-2-KT

hornjoserbska wersija obersorbische Version

Posudźowanje rěčnych zamóžnosćow dźěci přez staršeju (Sprachbeurteilung durch Eltern)

Krótkotest za U7 (Kurztest für die U7)

Waldemar von Suchodoletz & Steffi Sachse

www.ph-heidelberg.de/sachse-steffi/professur-fuer-entwicklungspsychologie/elternfrageboegen-sbe-2-kt-sbe-3-kt.html

do hornjoserbšćiny přenjesła (ins Obersorbische übertragen): Jadwiga Kaulfürstowa

mjeno dźěsća (Name des Kindes): _____
předmjeno dźěsća (Vorname des Kindes): _____
hólc (Junge) ☐ holca (Mädchen) ☐
džeń naroda (Geb.-Datum): _____
džeń wupjelnjenja (Bogen ausgefüllt am): _____
staroba dźěsća (w měsacach) (Alter in Monaten): _____
naprašnik je wupjelnił(a) (Bogen ausgefüllt von):
mać (Mutter) ☐ nan (Vater) ☐ wobaj staršej (beiden Eltern) ☐
Jeli druha wosoba – štó? (Falls sonstige Person – wer?): _____
Wotrostuje Waše dźěčo wjacerěčnje? (Wächst Ihr Kind mehrsprachig auf?)
haj (ja) ☐ ně (nein) ☐
Jeli haj – wo kotre rěče so jedna? (Falls ja, welche Sprachen sind es?)

wersija wot (Version vom) 07.01.2010 / 29.04.2021

Na přichodnej stronje namakaće słownu lisćinu. Prošu nakřižujće słowa, kotrež Waše dźěčo husćišo wužiwa – pak serbsce, pak němsce. Při tym měli pak so jenož słowa woznamjenić, kotrež Waše dźěčo same wužiwa, nic pak tajke, kotrež jenož wospjetuje abo jenož rozumi. Nakřižujće tež słowa, kotrež Waše dźěčo kusk hinak wupraja (na př. „nana“ město „banana“ abo „mopica“ město „wopica“). Jeli Waše dźěčo podobne słowo wužiwa (na př. „micka“ město „kóčka“, „barik“ město „mjedwjedź“), připisajće to prošu pódlu.

Hišće poki w: Słowoskład dwulětnych dźěci je jara rozdźělne. Móže potajkim bjeze wšeho być, zo Waše dźěčo jenož někotre tutech słowow wužiwa. Nimo toho budže zawěsće tež hišće druge, tu njenaličene słowa wužiwać.

Hier finden Sie eine Wortliste. Bitte kreuzen Sie alle die Wörter an, die Sie häufiger von Ihrem Kind gehört haben. Dabei sollten aber nur Wörter angekreuzt werden, die Ihr Kind selbst verwendet und nicht solche, die es nur nachspricht oder nur versteht. Kreuzen Sie bitte auch Wörter an, die Ihr Kind etwas anders ausspricht (z. B. „nane“ statt „Banane“ oder „Tuchen“ statt „Kuchen“). Falls Ihr Kind ein ähnliches Wort benutzt (z. B. „Mieze“ für „Katze“), schreiben Sie dies bitte daneben.

Noch ein Hinweis: Der Wortschatz von zweijährigen Kindern ist sehr unterschiedlich. Es kann also durchaus sein, dass Ihr Kind nur einige dieser Wörter spricht. Auch wird es vermutlich noch andere, hier nicht aufgeführte Wörter sprechen.

serbsce	němsce	serbsce	němsce
O halo	O hallo	O džěd	O Opa
O awto	O Auto	O ně	O nein
O haj	O ja	O prošu	O bitte
O džakuju	O danke	O kniha	O Buch
O łódź	O Boot	O banana	O Banane
O jabłuko	O Apfel	O butra	O Butter
O chłěb	O Brot	O bul	O Ball
O tykanc	O Kuchen	O poprjanc	O Keks
O ryba	O Fisch	O myš	O Maus
O kóčka	O Katze	O kón	O Pferd
O wopica	O Affe	O mjedwjedź	O Bär
O cholowy	O Hose	O kapa	O Jacke
O wóčko	O Auge	O brjuch	O Bauch
O wucho	O Ohr	O huba	O Mund
O kupać so	O baden	O jěsć	O essen
O swěca	O Licht	O zymne	O kalt
O won	O raus	O dele	O runter
O łožo	O Bett	O stólc	O Stuhl
O nawoči	O Brille	O włosy	O Haare
O durje	O Tür	O časnik	O Uhr
O moje	O mein	O ruka	O Hand
O ćah	O Zug	O nós	O Nase
O kórka	O Gurke	O molować	O malen
O mloko	O Milch	O mokre	O nass
O jeja	O Eier	O preč	O weg
O štom	O Baum	O comak	O Schnuller
O zajac	O Hase	O kluč	O Schlüssel
O kačka	O Ente	O woda	O Wasser
O črije	O Schuhe		

Wužiwa Waše džěčo hižo słowne skupiny dweju abo wjacorych słowow, kaž na přikład „mama čaj“, „to nutř“? (Benutzt Ihr Kind schon Wortverbindungen von zwei oder mehr Wörtern, wie z. B. „Mama Tee“, „das rein“?)

ně (nein) O haj (ja) O

serbsce (sorbisch):

němsce (deutsch):

cyłkowna suma wšitkich słowow

Gesamtwert (Summe verschiedener Wörter):

přispomnjenja (Bemerkungen):

Wo tesće

SBE-2-KT¹ je zakład za diagnostiske přepytowanje k zwěsćenju rěčnych wuwicowych zastatkow (Sprachentwicklungsverzögerung) pola džeći (t. mj. *late talkers*), kiž stej w zwisku z U7-přepytowanjom dwulětnych džeći w starobje 21 do 24 měsacow. Předležaca serbska wersija testa je předwidžana za džeći, kotrychž maćerščina je serbščina.

SBE-2-KT je šěroko wupruwowany test, kiž staj W. v. Suchodoletz a S. Sachse w klinikumje Mnichowskeje uniwersity za němčinu wuwiłoj. K tomu staj z wulkeho mnóstwa słowow te zapřijeć a wubrali, kiž najlěpje mjez normalnym a zapozdženym rěčnym wuwicom džeći w mjenowanej starobje rozeznawaja.²

Na iniciatiwu awtorow je so SBE-2-KT do wjace hač 20 dalšich rěčow přeložil, mjez druhim do hornjo- a delnjoserbščiny.³ Skedźbnić ma so na to, zo je interpretacija wuslědkow přeloženych wersijow SBE-2-KT jenož do wěsteje měry móžna, dokelž njehodžeše so dotal jich spuščomnosć dokładnje pruwować. Z tuteje přičiny měli so wuslědky předležaceho testa za serbske džeći jenož jako směrodajne wobhladować.

(Wot testa njewotwisne přispomnjenje: Dwulětné džeći wužiwa w normalnym padže přibližnje 50 słowow aktiwne. Słowoskład pod 50 zapřijećemi w mjenowanej starobje je charakteristikum pózdne rěčacych.)

Naložowanje

Staršej maćernorěčnje serbskeho džěsća nakřižujetaj w hornjoserbskej wersiji formulara SBE-2-KT z cyłkownje 57 předpodatych zapřijećow te słowa, kiž jich dwulětné džěčo hižo aktiwne wužiwa. To plaći za słowa, kiž je džěčo husćišo hač jónu wužiwało. Jelizo džěčo wotpowědne słowo aktiwne njewužiwa, ale je jenož po někim wospjetuje, njepřipóznaje so tute jako aktiwne wužiwane a njeměło so tuž nakřižować. Staršej měłoj potajkim naprašnik na zakładze svojich wobkedžbowanjow z pomjatka wupjelnić, nic pak słowa předrěć, zo bychu hladali, hač zamóže je jich džěčo prawje wospjetować.

Wosebitosće při wurjekowanju njehraja w tutym zwisku žanu rólu. Wurjekuje-li džěčo na přikład „*mopica*“ město *wopica*, měłoj staršej zapřijeće *wopica* při wšěm nakřižować.

Synonymy, kotrež džěčo město podatych zapřijećow wužiwa, měłoj staršej w lisćinje sobu zapisać. Na přikład so słowa „*kóčka*“, ale tež „*micka*“ abo „*mica*“ runohódnje připóznawaja. Hinak je to pola džěšćowskich zwuraznjenjow kaž „*miaw*“ město słowa „*kóčka*“, kiž njeměli so hódnoćić.

Přikłady:

<i>zapřijeće</i>	<i>słowo so připóznaje</i>	<i>słowow so njepřipóznaje</i>
awto	hawto	brumbrum, tutut
banana	nana, ana, bana	mamam
comak	hutlk	
jěšć		mamam
kniha	knižka, kniska	čitać, hladać
łožo	łóžko	spinkać
moje	mój, moja	mi
molować	molwać	pisać
nawoči	bryla, bryle	
zajac	zajačk, nukl	nufnuf

Za wupjeljenje testa je zwjetša mjenje hač 5 mjeńšin trěbnych.

¹ Sprachbeurteilung 2-Jähriger, Kurzttest

² Wobšěrniše informacije k testej namakaće w interneće pod: www.ph-heidelberg.de/sachse-steffi/professur-fuer-entwicklungspsychologie/elternfragebogen-sbe-2-kt-sbe-3-kt/sbe-2-kt.html

³ Wšelake rěčne wersije testa namakaće w interneće pod: www.ph-heidelberg.de/sachse-steffi/professur-fuer-entwicklungspsychologie/elternfragebogen-sbe-2-kt-sbe-3-kt/sbe-2-kt-fremdspr.html

Wuhódnocenje

Zakład za wuhódnocenje testa je cyłkowny słowoskład džěsća. K tomu zliči so mnóstwo zapřijećow, kiž džěćo pak serbsce, pak němšce wužiwa (potajkim so wšitke nakřižowane słowa w serbsćinje abo němčinje zliča, we woběmaj rěčomaj wužiwane słowa pak so njeliča dwójce, ale jenož jónu). Hdyž wužiwa

- **21–22 měsacow stare džěćo mjenje hač 13 zapřijećow,**
- **23–24 měsacow stare džěćo mjenje hač 19 zapřijećow,**

pokazuje wuslědk testa na rěčnowuwicowy zastatk (Sprachentwicklungsverzögerung) džěsća.

Konsequency

Zwěsći-li so, zo džěćo hraničnu hódnotu 13 respektiwnje 19 zapřijećow njedocpěje a so tak jako pózdnje rěčace (*late talker*) zastopnjuje, měli so dalše přepytowanja přewjesć. Słuchanske problemy a powšitkowne kognitiwne haćenja móža so jako přičina rěčnowuwicoweho zastatka wuzamknýć. Přepytować měło pak so, hač wustupuja pola džěsća znamjenja za awtistiske mylenja. Na zakładze rěčneho testa (na přikład SETK-2⁴) měło so tež zrozumjenje rěče pruwować.

Rěčne wuwicowowe zastatki njerunaja so jedyn druhemu. Něhdže třecina wšitkich pózdnje rěčacych džěći swój rěčny zastatk bjez wosebiteho spěchowanja w běhu jednoho lěta nachwata. Pola dalšeje třeciny hodža so po jednym lěće hišće džělnje a pola hišće dalšeje třeciny jasne podpřerězne rěčne wukony zwěsćić.⁵ W zašulowanskej starobje pak ma hišće wjele něhdyšich pózdnje rěčacych wěste rěčne słabosće.⁶ Wosebje pola džěći, kiž maja runočasnje čezje při rozumjenju rěče, a pola džěći, kotrychž maćerje relatiwnje niske šulske wotzamknjenje maja, rěčne napadnosće wostanu.⁷ Wosebje tutym džěćom měła so terapeutiska pomoc poskićić.

Nawod staršeju k rěč spěchowacemu zadžerženju a k dialogiskemu předčitanju je so jako efektiwna pomoc wopokazała.⁸ Hdyž je jenož rěčna produkcija džěsća słaba, nic pak rěčne zrozumjenje, a hdyž džěćo w přihódnyh socialnym wobswěće wotrosće, dosaha w normalnym padže poradžowanje staršeju a wotpowědne informaciske łopjeno.⁹ Staršej móhłoj so tež w specielných staršiskich kruhach k rěč spěchowacemu zadžerženju poradžować dać a so dale kublać. Jeli pak so rěčne napadnosće džěći při wšěm njezměnja, doporuča so logopediska terapija.

⁴ Grimm, H., Aktas, M. & Frevert, S.: SETK-2. Sprachentwicklungstest für zweijährige Kinder. Diagnose rezeptiver und produktiver Sprachverarbeitungsfähigkeiten. Göttingen: Hogrefe 2000.

⁵ Sachse, S. (2007): Neuropsychologische und neurophysiologische Untersuchungen bei Late Talkers im Quer- und Längsschnitt. Dr. Hut, München.

⁶ Kühn, P. & Suchodoletz, W. v. (2008): Sprachliche Fähigkeiten ehemaliger Late Talker im Einschulungsalter. Abstraktband, 60. Jahrestagung der Deutschen Gesellschaft für Soziopädiatrie und Jugendmedizin u. a. Gesellschaften, vom 11.–14.09.2008 in München.

⁷ Sachse, S. & Suchodoletz, W. v. (2008): Möglichkeiten der Vorhersage der Sprachentwicklung bei Late Talkers. Abstraktband, 60. Jahrestagung der Deutschen Gesellschaft für Soziopädiatrie und Jugendmedizin u. a. Gesellschaften, vom 11.–14.09.2008 in München.

⁸ Hlej přehlad w: Suchodoletz, W. v. (2007): Prävention umschriebener Sprachentwicklungsstörungen. In: Suchodoletz, W. v.: Prävention von Entwicklungsstörungen. Göttingen: Hogrefe, S. 45–79.

⁹ Ritterfeld, U. (2000): Sprachförderung nach der U7 – Merkblatt für Eltern. Göttingen: Hogrefe, Best.-Nr. 0123209.